

Riksdagen

Stenografiska uppteckningar

vid EU-nämndens sammanträden

2010/11:26

Stenografiska
uppteckningar
2010/11:26

Torsdagen den 10 mars

1 § Europeiska rådet

Statsminister Fredrik Reinfeldt

Information och samråd inför extra möte i Europeiska rådet den 11 mars 2011

Anf. 1 ORDFÖRANDEN:

Jag förklarar sammanträdet öppnat.

I dag ska vi samråda med statsministern om ett extra insatt EU-toppmöte vid lunchtid i morgon fredag. Det handlar om Libyen och Nordafrika. Jag börjar med att helt enkelt välkomna statsministern och inbjuder honom till att göra en inledning.

Anf. 2 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr ordförande och ledamöter av riksdagens EU-nämnd! Europeiska rådet träffas, som nämndes, i morgon den 11 mars för ett extraordinärt möte i Bryssel under ledning av den valde ordföranden Herman Van Rompuy. I fokus för mötet står denna gång situationen i Libyen, Egypten och Tunisien samt utvecklingen i hela EU:s södra grannskap, detta mot bakgrund av den dramatiska händelseutveckling som vi har sett den senaste tiden i dessa länder. Avsikten är att skicka ett tydligt budskap till hela regionen om EU:s fulla stöd för övergången till demokrati, frihet och pluralism.

Herr ordförande! Vi har den senaste tiden kunnat bevittna historiskt omvälvande förändringar i länderna i Nordafrika. Människor har samlats på gator och torg. Människor har gemensamt och på fredlig väg ställt krav på frihet, öppenhet, demokrati och respekt för mänskliga rättigheter. EU måste nu agera på bred front för att stödja dessa krav på frihet och demokrati på alla de sätt som står till unionens förfogande. Det är en historisk möjlighet inte bara för länderna i regionen utan också för Europeiska unionen. Det är därför Europeiska rådet har kallats till ett extraordinärt möte i morgon.

Herr ordförande! Utvecklingen i Libyen är fortsatt mycket oroande och börjar alltmer likna ett inbördeskrig mellan Khadaffis regimtrogna trupper och oppositionens motståndsstyrkor. Informationen från de mest oroliga delarna av landet är knapphändig, men de nyheter vi får ger upphov till stark oro för vad som pågår. Oproportionerlig användning av våld mot civila, förtryck och systematiska kränkningar av mänskliga rättigheter är fullständigt oacceptabelt och måste få ett omedelbart slut.

Det är välkommet att FN:s säkerhetsråd med enhällighet har beslutat att införa sanktioner mot Libyen i form av vapenembargo, resestrukturer och frysning av tillgångar. Man har också beslutat att hänskjuta situationen i Libyen till Internationella brottmålsdomstolen i Haag.

Det är också positivt att EU som en omedelbar reaktion fattade beslut om liknande sanktioner, som på vissa punkter gick ännu längre än FN:s sanktioner. Suspensionen av Libyens medlemskap i FN:s råd för mänskliga rättigheter var helt nödvändig.

Allt detta sammantaget skickar en klar och tydlig signal om att det internationella samfundet står bakom fördömandet av det som nu pågår i Libyen och att våldet måste få ett slut.

Fokus bör nu ligga på att begränsa de negativa effekterna av konflikten i Libyen. I det korta perspektivet gäller det att hantera den konsulära situationen. Vid inledningen av oroligheterna fanns uppskattningsvis 5 000–6 000 EU-medborgare i Libyen, varav ett 70-tal svenskar. Det konsulära krisarbetet inom EU och den internationella samordningsinsats som har letts från Malta har fungerat väl. Nästan samtliga av de EU-medborgare som så önskat har nu beretts möjlighet att lämna Libyen. Dessutom har ett antal EU-länder, inklusive Sverige, hjälpt till att flyga hem många av de tredjelandsmedborgare som har flytt från Libyen till Tunisien.

Det är viktigt att människor i behov av skydd identifieras i migrationsströmmarna och att internationella förpliktelser på asylområdet efterlevs. Asylrätten måste värnas. Det är särskilt betydelsefullt eftersom det kan finnas risk att fokus ensidigt hamnar på diskussioner om olaglig invandring. UNHCR har en viktig roll att spela. Sverige stöder IOM:s viktiga roll att hjälpa strandsatta migranter att återvända hem.

Utvecklingen i Libyen har samtidigt lett till en humanitär kris för hundratusentals människor både i Libyen och vid gränserna till landet. Vi måste svara upp mot de akuta humanitära behoven samtidigt som vi hjälper långsiktigt. En akut uppgift är att tillse att humanitära aktörer ges tillträde, framför allt gäller detta västra Libyen.

Sverige är en av UNHCR:s viktigaste finansiärer. Dessutom har Sida avsatt ytterligare 50 miljoner kronor i humanitärt stöd till Libyen, varav ca 20 miljoner som ett omedelbart svar på appellen till stöd för UNHCR, Unicef och Islamic Relief.

I det längre perspektivet bör EU stödja att en nationell dialog kommer till stånd som kan leda till demokratisering även i Libyen. När tiden är mogen bör EU också ha beredskap för att stärka banden till Libyen, i första hand genom sin grannskapspolitik – det som förkortas ENP.

Herr ordförande! I skuggan av händelserna i Libyen är det viktigt att inte glömma bort den senaste tidens positiva förändringar i Tunisien och Egypten. På toppmötet ska vi diskutera på vilket sätt EU kan stödja övergången till demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och ytterst fria och rättvisa val i båda dessa länder. Utgångspunkten måste naturligtvis vara dessa länders egna önskemål och behov av hjälp och stöd från EU.

I det omedelbara perspektivet bör EU ha beredskap att bistå med åtgärder för demokratistöd, exempelvis för att hjälpa till att förbereda fria och rättvisa val, inklusive valövervakning. EU har redan avsatt 17 miljoner euro till stöd för demokratisk övergång i Tunisien samt till stöd för den tunisiska nationella grundlags- och valkommissionen.

Ännu har inget stödpaket fastställts för Egypten, beroende på att de egyptiska myndigheterna ännu inte har bett om något stöd. På detta område finns även utrymme för politiska partier och organisationer i medlemsländerna att engagera sig till stöd för utvecklingen av olika politiska partier i dessa länder.

En central del i EU:s relationer med länderna i det sydliga grannskapet är EU:s så kallade grannskapspolitik, European Neighbourhood Policy, ENP. Den lanserades 2003 för att förhindra att det uppstod nya skiljelinjer mellan det utvidgade EU och dess grannländer och siktar på en gradvis övergång från traditionella handels- och samarbetsrelationer till ett mer omfattande och närmare samarbete mellan EU och dess grannländer.

Det finns anledning till självkritik från EU:s sida när det gäller hur grannskapspolitiken hittills har fungerat. I ljuset av utvecklingen i Nordafrika måste vi fråga oss hur vår politik kan vässas så att större vikt läggs vid samarbete kring demokratisering, respekt för mänskliga rättigheter, institutionsbyggande och rättssäkerhet.

Från svensk sida anser vi att kopplingen mellan länders framsteg vad gäller demokratiska reformer och mänskliga rättigheter å ena sidan och unionens stöd å den andra bör göras tydligare. Vi bör helt enkelt vara redo att erbjuda mer i form av integration och hjälp i utbyte mot demokratiska och ekonomiska reformer i dessa länder.

EU:s finansiella stöd till samtliga grannländer bör fördelas på basis av objektiva kriterier där framsteg eller prestation väger tyngst. Dessutom måste EU vara berett att diskutera frågan om rörlighet och migration från Nordafrika till EU.

EU bör också inventera de forum som finns för dialog med arabiska grannar. EU:s dialog med Arabförbundet bör stärkas och ett möte på utrikesministernivå hållas snarast.

Vi ska på toppmötet också diskutera på vilket sätt den gemensamma handelspolitiken kan bidra till stöd för den ekonomiska utvecklingen i Nordafrika. Från svensk sida kommer jag att argumentera för att EU nu måste erbjuda ett bättre marknadstillträde även på jordbrukssidan. Det är i exporten av jordbruksprodukter som många av partnerländerna har sina främsta offensiva intressen. Vi skulle också välkomna en liberalisering av handeln med tjänster.

Slutligen vill jag understryka vikten av att Mellanösternkonflikten inte tillåts hamna i skuggan. EU måste fortsätta att verka för framsteg i denna fredsprocess som alltför länge tillåtit bromsa en utveckling mot fred och välbefinnande i denna del av världen.

Herr ordförande! Lissabonfördraget har gett unionen nya förutsättningar att bli en aktör på den globala arenan. EU har nu en möjlighet att på ett avgörande sätt stödja de rop på frihet och krav på demokratiska reformer och mänskliga rättigheter som vi ser i vårt absoluta närområde. Det är min förhoppning och övertygelse att unionen klarar att leva upp till dessa förväntningar.

Herr ordförande! Jag är nu redo att motta nämndens kommentarer och frågor.

Anf. 3 ORDFÖRANDEN:

Då går vi över till frågor och kommentarer, som sagt. Jag tar partierna i storleksordning och vi börjar med Socialdemokraterna.

Anf. 4 MARIE GRANLUND (S):

Jag tackar statsministern för synpunkterna.

Jag kan säga att vi socialdemokrater tycker att deklarationen från EU är ett steg i rätt riktning. Tidigare har både EU och USA låtit kortsiktiga intressen om stabilitet överskugga behoven av demokrati och mänskliga rättigheter. Vissa av arabvärldens regimer har hållits under armarna i utbyte mot att man hållit tillbaka extremistiska krafter, begränsat flyktingströmmar och garanterat stabilitet. Den politiken har verkligen varit kontraproduktiv. Om EU och USA i stället hade främjat värderingar av demokrati och mänskliga rättigheter hade man stöttat verkligt hållbar stabilitet och utveckling.

Det finns en stor klyfta mellan Nordafrika och Europa, både ekonomiskt och genom att EU har byggt murar och ökat gränsbevakningen i stället för att bidra till att länderna i det södra grannskapet demokratiseras och att social och ekonomisk utveckling kommit de här ländernas befolkning till del.

I det här sammanhanget välkomnar jag det som statsministern sade i sin inledning, men jag skulle ändå vilja understryka behovet av asylrätten och att den måste gälla. I Van Rompuys brev talar man, lite olyckligt kan jag tycka, om den olagliga invandringen. Vi vill verkligen understryka att det inte finns någon sådan. Vi måste värna asylrätten. Alla måste få den möjligheten. Det är någonting som vi verkligen vill att statsministern för fram, liksom att de olika samarbetsavtal som EU har med länderna i regionen måste innehålla en tydlig koppling till demokratisk utveckling och respekt för mänskliga rättigheter. Partnerländerna måste leva upp till sina åtaganden, och när så inte sker måste EU agera.

Sedan har jag tre punkter till. Statsministern har delvis varit inne på detta, men jag skulle ändå vilja ha ett förtydligande. Sverige har beslutat om bistånd och deltagande med flyg för att underlätta flyktingsituationen. Är det statsministerns uppfattning att vi kan bistå med mer humanitärt bistånd? Jag skulle också vilja ha ytterligare en liten redogörelse för hur det humanitära stödet ser ut på EU-nivå och om det också går att öka.

Om det skulle bli – det är möjligt att det inte kommer upp på det här toppmötet – en diskussion om flygförbudszon eller andra mer militära frågor är vår uppfattning att vi måste ha en väldigt försiktig och avvaktande position. För alla typer av insatser utöver de humanitära och diplomatiska – det gäller även upprättandet av flygförbudszon – krävs ett mandat från FN:s säkerhetsråd. Det är klassisk svensk politik, och det är viktigt att vi följer den.

Slutligen bör EU satsa på att stödja uppbyggnaden av en rättsstat med både resurser och kunskande. Det har också statsministern varit inne på. Även satsningar på social och ekonomisk utveckling måste intensifieras. Regionen skulle vara ett frihandelsområde till 2010. Det var så det var tänkt, men så har inte blivit fallet. Det är mycket viktigt, och det var som sagt statsministern inne på, att driva på den här processen.

Anf. 5 HANS ROTHENBERG (M):

Herr ordförande! Det vi ser i delar av Nordafrika och arabvärlden just nu är än så länge kanske inte en demokratiprocess utan det är väl snarare en frigörelseprocess som förhoppningsvis kan övergå i en demokratiprocess. Där är det viktigt att Sverige tillsammans med övriga EU-länder är banerförare för frihandel och de värderingar som följer med frihandel vad gäller respekt för mänskliga rättigheter och respekt för demokrati och fri rörlighet.

Det är inte alla processer som går lika fredligt till som de har gjort i vissa länder, som Tunisien och Egypten, som ändå har varit relativt lyckosamma frigörelseprocesser. Det vi ser i Libyen nu är ju en situation som kan stå på randen till någonting betydligt värre.

När Europeiska rådet nu ska samlas för att diskutera framtida hantering är det kanske inte omöjligt att frågan kan komma upp: Var går gränsen för att enbart diplomati och så att säga fredliga hjälpinsatser räcker till? Frågan när gränserna har passerats för att även göra någon form av kanske militär insats, givetvis i regi av Förenta nationerna, kan ju komma upp. Det skulle vara intressant att höra statsministerns syn på hur Sverige och EU rimligen bör förhålla sig om ett sådant resonemang uppstår.

Anf. 6 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr ordförande! Vi har i herdebrevet sett formuleringen från Herman Van Rompuy. Det bör noteras att på engelska har den valde ordföranden använt uttrycket ”irregular”. Det har i översättning till svenska blivit ”olaglig”. Det skulle jag säga är en glidande översättning som inte riktigt återspeglar ordet ”irregular” i engelskan. Det är som ni vet vanligt att vi återkommer till hur översättningar ibland ser ut.

Låt mig samtidigt säga att begrepp som liknar ”olagligt” används en hel del inom EU-systemet. Svensk position tror jag brukar vara, med stöd av en ganska bred enighet i nämnden, att påpeka att man bör vara väldigt försiktig med det begreppet och snarare försöka diskutera laglig grund för migration, asylsystemet som måste upprätthållas och värnas. Det tyckte vi präglade väldigt mycket av Stockholmsprogrammet och det arbete som den svenska kommissionären Cecilia Malmström är ansvarig för i kommissionen. Dock är den typen av uttryck frekvent använt i en del länder söderut som någon sorts riskbeskrivning av vad som skulle kunna ske.

Vi får komma ihåg att det här är en utveckling som förändras timme för timme, och vi måste vara klara över vad som nu sker. Det är inte en omfattande ström av flyktingar eller asylsökande över Medelhavet till europeiska länder. Det har ju inte inträffat.

Det är inte ens, än så länge, stora flyktingströmmar – om vi ska vara lite noggranna med orden här – utan vad vi har är en rätt omfattande förflyttning hem av migranter, av människor som önskar återvända till sina respektive hemländer. Det är bara det att en hel del av dem har svårigheter att nå fram.

Vi har kunnat redogöra för hur vi varit till stöd för att få hem svenska medborgare. Vi har också aktivt hjälpt till så att även andra nationaliteter fått stöd för att komma hem. Än så länge är det vad vi huvudsakligen ser här. Merparten av de rörelser som skett har skett över gränserna in i afrikanska länder, inte över vatten till Europa.

Jag nämner detta därför att jag är ganska övertygad om att det här kommer att vara en stor del av diskussionen i morgon där det möjligen kommer att beskrivas på ett annat sätt. Men utifrån vad vi just nu vet menar vi att det är så det ser ut.

När det gäller det humanitära biståndet är det viktigt att påminna om att den stora aktören på plats är UNHCR, alltså FN-systemet. I realiteten är det inte EU utan FN-systemet som har den tyngsta representationen och som betyder allra mest. Som svenskar har vi all anledning att påpeka att Sverige – om jag i hastigheten ser rätt här – är världens sjätte största bidragsgivare till UNHCR, så här är Sverige mycket betydelsefullt.

Dessutom har vi ordningen att vi väldigt ofta ger UNHCR stöd inför det faktum att oroligheter kan ske. En del länder har policyn att man om något *har* hänt börjar säga att man möjligen ska ge pengar till UNHCR. Men Sverige resonerar inte så. Vi vill att UNHCR ska vara resursstarkt och stå förberett *inför* eventuella kriser, vilket jag skulle säga betyder ännu mer just för att se till att UNHCR har de resurser som de i det här läget behöver. De är, som sagt, den stora operatören på plats. Det kommer säkert att leda till diskussioner om deras resurser och om ännu mer behöver tillföras.

Samtidigt ska vi notera att kommissionen har tagit fram 30 miljoner euro som också är ett stöd för humanitära insatser – mycket riktat till Libyen. Det blir mycket medicinska hjälpmedel av olika slag.

Ta bara det faktum att man, som jag i går såg på en nyhetssändning, försöker hjälpa till med att bygga enkla typer av boenden eftersom mycket stora grupper av migranter sitter sysslolösa runt om i Libyen. Det är fortsatt kalla nätter i norra Afrika. Också i att stödja det har man varit en del.

Det sade inte Marie Granlund, utan snarare påpekade hon att det kan komma upp en diskussion om flygförbudszoner. Man bör även här komma ihåg att det inte är EU som för den diskussionen, utan som Marie Granlund sade är det tydligt att all eventuell militär våldsanvändning – den amerikanske utrikesministern har uttryckt det precis så – i så fall absolut måste ta vägen via ett beslut i FN:s säkerhetsråd. Rimligen lär man titta mer på Nato i ett sådant hänseende. Sverige är varken medlem i FN:s säkerhetsråd eller i Nato, och detta är heller inte en diskussion som ska föras på ett EU-toppmöte. Jag förutsätter därför att det blir väldigt lite av en sådan diskussion.

Däremot kan det vara så – jag har ju varit på toppmöten förut – att man till medierna vid sidan av delvis talar om annat. Jag vill bara inskräpa att jag kommer att försöka betona vikten av att tala om humanitärt stöd, om återuppbyggnad, om frihandel och om demokratiseringssträvanden. Det är våra viktiga diskussioner att se till att det finns resurser för det snarare än att försöka diskutera militära operationer. Vi får se hur det går. En del av det kommer säkert att finnas i medierna.

Jag vill bara inskräpa, Hans Rothenberg, att vi tycker att det är väldigt viktigt att föra handelsresonemangen här och nu. Det är klart att Egypten och Tunisien har tagit uppenbar och allvarlig skada av det som skett i respektive lands ekonomi. När nu intresset flyttats något mot Libyen och vi hoppas på en demokratiseringsprocess i nämnda två länder ska man komma ihåg att de också har att hantera det faktum att en hel del av den ekonomi som burit dem har kollapsat.

De ska nu förhålla sig till att skriva grundlag och få på plats någon form av partiväsen – detta alltså i länder utan den traditionen. Dessutom ska de hantera det faktum att ekonomin är kraftigt försvagad.

Jag är ganska övertygad om att livsmedelsförsörjningen och annan typ av humanitärt stöd kommer att lida brist här. Vi har således en väldigt orolig tid framför oss. Det vi ska diskutera är rimligen det kortsiktiga med stöd på plats. Sedan gäller det också att bjuda in till handel och återkomma med turism – alltså mycket av det som vi tror kan bygga dessa ekonomier, vid sidan av att länderna sedan förhoppningsvis blir väl fungerande demokratier.

Anf. 7 GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr ordförande! Jag vill tacka statsministern för föredragningen inför toppmötet.

EU och Europa är en världsdel som kanske har de färskaste erfarenheterna av att ha många länder som samtidigt går vägen från diktatur till demokrati. Med de erfarenheterna har vi också möjlighet att vara goda och stödjande grannar i de processer som pågår i Nordafrika. Det har gjort att kritiken varit särskilt hård inom och utanför EU mot att EU i någon mån förhållit sig för passivt till processerna och riktigt tydligt berömt demokratisträvandena först när de lyckats i Tunisien och Egypten.

När jag tittar på underlaget och de dokument som vi i dag har framför oss ser jag fortfarande att man inte explicit i någon större utsträckning nämner några andra länder där det pågår processer än just de länder där man lyckats genomdriva demokratiska reformer och lyckats få diktaturer på flykt.

Men om man bland medborgarna i Nordafrika och i de arabiska länderna vill skapa en känsla av och en uppfattning om att EU står på deras sida i demokratisträvandena är det viktigt att vara tydlig också i de sammanhang där man riskerar att förlora något på sin tydlighet och där man riskerar att behöva se över sina handelsförbindelser med auktoritära regimer.

Bilden av att EU inte i tillräcklig mån vågar göra ställningstaganden som äventyrar egna intressen understryks något av att så pass mycket av intresset kring vad som hänt har rört det egna, att så pass många uttalanden – precis som statsministern tidigare sade – handlat om frågor om irreguljär eller olaglig migration och vad som där kan hända.

Jag tror att det är viktigt att Sverige – det är bra att statsministern säger det – i de här sammanhangen står upp för att alla människor förtjänar en rimlig asylprövning. Alla människor förtjänar en rättssäker asylprövning. Alldeles oavsett hur man kommer till EU har man här rätt att provas enligt artikel 14 om mänskliga rättigheter och rätt att få en regelrätt asylprövning. Hur migrationen går till är i det sammanhanget av underordnad betydelse.

När det gäller frågan hur man ska stödja övergången till demokrati – en av de frågor som Van Rompuy lyfter fram och som ni kommer att diskutera – tror jag att det är viktigt att lyfta fram handelsperspektivet och handelspolitiken. Det understryker också statsministern. Jag tycker att statsministern har en rimlig ingång när han talar om att titta på hur

2010/11:26

10 mars

man kan lätta på handelsrestriktioner och göra det möjligt för människor i de här länderna att i ökad utsträckning handla med EU.

Jag tycker att diskussionen i Sverige ibland kanträt märklgt då det låtit som att handel med auktoritära länder är någonting negativt. Tvärtom! Jag är ganska övertygad om att Ben Ali och Mubarak där de nu sitter och trycker gärna skulle ha sett att deras befolkning inte hade tillgång till datorer och annat som de just genom handel har fått tillgång till.

Med detta sagt är det ändå så att handel delvis kan vara ett tveeggat svärd. Den typ av handel finns ju också som understöder och ger verktyg till auktoritära regimer så att de kan fortsätta att syssla med sin verksamhet, att övervaka sin befolkning och att militärt hålla befolkningen i schack.

Vapenhandeln med diktaturer och handeln med övervakningsutrustning med länder som Libyen riskerar att både beväpna och förlänga diktaturer och styren.

Jag tror att det är viktigt att ta de här händelserna och den här utvecklingen till intäkt för att fundera över vilken typ av handel vi i dag bedriver med länder i Nordafrika och med andra länder i samma situation. Jag kan tycka att det vore rimligt att Sveriges regering i detta sammanhang vågade lyfta fram frågorna om vilken vapenhandel EU har med diktaturer såväl i den arabiska kontexten som i andra kontexter.

Anf. 8 ORDFÖRANDEN:

Låt mig å Folkpartiets vägnar säga några ord. Som statsministern här har sagt förändras situationen nästan från timme till timme. Läget är ganska flytande. Att sitta här och ställa ganska raka och tydliga frågor är relativt enkelt. Men att svara på frågorna är betydligt svårare, och att implementera eventuella svar är kanske ännu svårare.

Låt mig ändå ta upp den princip i folkrätten som kommit upp under det senaste decenniet, nämligen skyldigheten att skydda, the responsibility to protect. Vi måste tänka oss också det värsta scenariot och inte bara så att säga de goda scenarierna.

Låt oss säga att det blir en sådan situation att människor i stora skaror framför framryckande Khadaffistyrkor flyr längs vägarna från Benghazi mot Egypten eller att människor i hamnar försöker bli evakuerade med båtar och samtidigt blir angripna från flygplan och med kulsprutor mejas ned så som vi vid andra tillfällen sett i andra länder. Det är klart att det då blir en väldigt svår situation. Då kommer flygförbudszonen i spel, eller snarare sagt blir det kanske ännu snabbare puckar – för att kanske uttrycka sig lite slarvigt i sammanhanget. Då kommer det att krävas åtgärder.

Jag ser här att alla partigrupper i Europaparlamentet är för en flygförbudszon. I och för sig kan statsministern naturligtvis säga att han hoppas att det inte blir en sådan diskussion på mötet därför att detta mer hamnar i FN. Men situationen kan bli så akut när det gäller att skydda människor från att i stora mängder helt enkelt bli mördade att frågan kommer upp. Därför skulle jag tycka att det vore värdefullt om statsministern kunde utveckla Sveriges ståndpunkt ifall en sådan situation närmar sig.

Herr ordförande! Gustav Fridolins resonemang visar just hur viktigt det är att föra de här diskussionerna om samvärdet mellan demokrati och diktatur och att vi är tydliga med att vi i Sverige tycker att demokratin är överordnad andra styrelseformer. Folkstyre tycker vi alltid är överordnat diktatur eller mer auktoritära former. Sedan är frågan hur man ska stå upp för det i en värld där man möter en massa representanter för diktaturer.

Som kanske en del andra ledamöter har också jag under min tid som riksdagsledamot haft nöjet att få tjänstgöra i FN. Det som slår en är att demokratin så att säga är i minoritet när man hamnar i FN-systemet. Ändå har vi valt att acceptera en världsordning där FN behövs, byggt på allas närvaro, och där vi trots att vi tycker att demokratin är överordnad faktiskt för en dialog och diskussioner med diktaturerepresentanter. Det är det vägval som världen har gjort och som jag tycker i grunden är försvarligt.

Jag tror att handel och öppenhet, precis som Gustav Fridolin underströk, är bästa sättet att inifrån dessa länder kämpa ned diktaturens idé, nämligen att samla all rikedom och all makt hos några få i toppen och att sedan inte föra en inkluderande politik. Till slut reser sig människor när de får kunskap om alternativ. Det är mycket det jag tror att vi har sett i Nordafrika.

Man kan diskutera exakt hur gränsdragningarna för handeln ska se ut. Jag ser att ISP, den myndighet i Sverige som har hand om kontrollen av bland annat vapenexport, häromdagen gjorde en redovisning av exakt hur det ser ut land för land just för att beskriva hur det är. Det som slår en är hur ytterst begränsad handel vi har haft och har med de länder som nu är aktuella. Merparten av det vi kallar för vapenexport går till höginkomsttagarländer i vår absoluta närhet. Jag behöver inte redogöra för det; det finns redovisat land för land på ungefär det sätt som Gustav Fridolin efterfrågar.

Låt mig sedan bara, herr ordförande, öppna för möjligheten att spekulera kring en utveckling som naturligtvis är fullt möjlig men som ändå inte är för handen.

Sittandes inför EU-nämnden och begärandes ett mandat för att agera på ett toppmöte är det viktigt att inskräpa att toppmötet inte hanterar detta. Det är därför jag hänvisar till FN:s säkerhetsråd beträffande eventuell vapen användning. Jag såg att Natos generalsekreterare Anders Fogh Rasmussen, tidigare dansk statsminister, varit ute och diskuterat just hur Nato nu förhåller sig till olika diskussioner.

Det är alltså inte EU som beslutar om detta. Rimligen kommer vi inte ens att ha en särskilt stor diskussion om det.

Hur vi gör i ett läge där situationen kraftigt förändras i enlighet med hur ordföranden beskriver den får vi i så fall diskutera ännu en gång. Jag utesluter inte att det kan bli olika scenarieutvecklingar. Det är det rimliga. Men vi är inte där ännu.

Låt mig också ta upp frågan om flygförbudszon. Jag noterar att den amerikanske försvarsministern uttryckte stort tvivel inför möjligheten att upprätta en flygförbudszon. Om amerikanerna känner tvivel inför sådant vet jag inte vem som annars resursmässigt eller kapacitetsmässigt skulle kunna bistå med detta. Det återspeglar bara hur otroligt svårt det är att

Anf. 10 FREDRICK FEDERLEY (C):

Herr ordförande! Tack, statsministern, för redogörelsen. Jag tror inte att vi alltid riktigt inser vilka spännande tider vi lever i, som kommer att beskrivas tydligt i historieböckerna.

Jag har ett par gånger tidigare under våren haft tillfälle att ställa frågor till statsministern om situationen i Nordafrika och Mellanöstern. Vi har kunnat se hur det har eskalerat och blivit en folkrörelse som går långt utanför de länder där det började. Jag har sett hur EU har mognat i processen. I början kändes det famlande, men nu har vi ett dokument framför oss som tar perspektiv på det som behöver göras i olika dimensioner, dels ett konkret agerande nu, dels mer långsiktiga åtgärder, att respektera mänskliga rättigheter och demokrati och att bygga ett välstånd framöver med hjälp av handel.

Till skillnad från Gustav Fridolin som tyckte att dokumentet var introvert kan jag säga att på dessa 13 sidor har bara några få punkter ett mer introvert perspektiv. Där vill jag ge det starkaste stödet.

Samtidigt finns det ett par punkter som man kan känna viss oro för. Vi har redan varit inne på diskussionen om eventuella migrationsströmmar. Vi vet av tidigare väldokumenterade händelser att flera länder i Medelhavsområdet som är medlemmar av Europeiska unionen inte har betett sig på ett sätt som vi i Sverige skulle acceptera eller tycker är en rimlig hantering. Det är viktigt att tidigt från svensk sida klart och tydligt positionera att vi inte kommer att ställa upp exempelvis på att gemensamma resurser i form av Frontex används på ett felaktigt sätt som inte respekterar internationell rätt och så vidare. Det var det ena.

Det andra är att jag vill ställa en fråga i förlängningen av det som nu sker. Det är inte så att den tydliga folkliga resningen finns i alla länder i Medelhavsområdet. Det kan mycket väl tänkas bli så förr eller senare. Kommer EU då att ha en större handlingskraft redan från början och stödja folk i länder med diktaturer och agera snabbare än hittills? Lite blev alla tagna på sängen av den folkliga resningen. Det handlar inte bara om Mellanöstern och Nordafrika. Det kan också handla om Centralasien där det finns flera länder som är demokratiska embryon men fortfarande de facto är diktaturer.

Anf. 11 MARGARETA SANDSTEDT (SD):

Herr ordförande! Tack, statsministern, för föredragningen.

Vi kan väl alla erkänna att det här inte är en särskilt lätt situation att hantera. Vi anser ändå att det är viktigt att våga satsa på en utvidgning av FN:s operationer. Vi måste se till att det finns tillräckliga resurser i grannländerna att ta emot och hantera flyktingströmmen.

Det är viktigt att EU i samråd med övriga länder hjälper grannländerna att organisera och ekonomiskt stödja Egypten och Tunisien för att ta emot flyktingströmmarna, bland annat med Sidas hjälp. Vi vet att EU har ett bra samarbete med ideella organisationer, till exempel Läkare Utan Gränser. Vi kan tillhandahålla transporter och förnödenheter med mera.

Man har på känn att konflikten som har blossat upp i Libyen kommer att lägga sig och inte vara så långvarig. Konflikterna har redan lagt sig i

grannländerna. Då är det viktigt att flyktingströmmarna inte behöver ta vägen över havet utan att de kan få stanna kvar i närområdena så att de lättare kan komma tillbaka till hemlandet, vilket jag tror att de flesta önskar och vill göra. Det är viktigt att de får göra det för att vara med och bygga upp demokratiprocessen i landet.

Rent generellt borde det vara bäst att slippa fly över halva jordklotet när sådana saker händer. Det medför risker att flytta över stora kontinenter. Vi vet att samvetsslösa människosmugglare har en stor pengaindustri i dessa flyktingströmmar. Man kan lätt hamna i prostitution och kriminalitet för att betala av sin skuld. Det är inte så lätt om man hamnar i dessa situationer. Därför är det bra om vi kan utvidga FN:s resurser så att människor i högre grad kan stanna i närområdena.

Vi stöder förslaget om flygförbudszone. Vi vill se att användningen av EU:s militära medel sker inom ramen för ett FN-mandat. Vi har däremot inga principiella invändningar mot att USA ensidigt upprättar en flygförbudszone.

Anf. 12 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr ordförande! Det här är också ett svar på ordförandens tidigare frågor.

Det finns ett par instrument som man bör nämna i en situation där flyktingströmmarna tilltar. Det finns ett antaget massflyktsdirektiv inom EU-systemet som också Sverige har gjort till lag. Det tillkom från början efter Kosovosituationen 1999. Det har i realiteten aldrig använts. Direktivet finns där som ett slags direktiv om hur man ska agera i en situation med en stor koncentration av flyktingar. Det bygger rimligen på en idé om solidaritet, en fördelning. Jag nämner att det finns. Återigen, vi är inte i det läget, men trots allt finns ett direktiv som är implementerat i lag och kan användas inom ramen för EU-systemet.

När vi nämner UNHCR ska vi komma ihåg att en del av vår asyl- och flyktingpolitik handlar om det vi kallar kvotflyktingar. Vi har en kvot inom vilken UNHCR har en relation till Sverige där de kan definiera in flyktingar som kan definieras ur den roll vi ser i Nordafrika. De kan använda en del av kvotflyktingutrymmet för att på det sättet tillse vidarebosättning till Sverige. Det ligger i hur det begreppet används.

En del är förberett. En del kommer det säkert att vara mycket diskussioner om – eventualiteter, ungefär som vi nu för diskussionerna här.

Det är inte säkert var vi hamnar. Det är huvudsakligen en migrantström av gästarbetare som åker tillbaka till sina hemländer. Något annat kan träda in, men där är vi ännu inte. Då får vi föra den diskussionen.

Sedan var det frågan om flygförbudszone. Det är militärt komplicerat. USA har sagt så. Jag nämnde FN:s säkerhetsråd. Jag ska också betona att Arabförbundet, som är mycket viktigt i sammanhanget, möts på lördag. De kommer säkert att diskutera hur de ska värdera situationen i Libyen. Militära maktmedel och olika eventualiteter kommer kanske att ligga mer i Arabförbundet, i FN:s säkerhetsråd och till mindre del i EU-systemet.

Det uppenbara är att i EU finns några av säkerhetsrådets permanenta medlemmar. Det är samma personer. De använder naturligtvis tillfället att säga något om detta.

Jag är inte här för att förankra några eventuella svenska militära positioner eller förhållningssätt. Det är inte vad EU-toppmötet ska handla om eller behöver underlag för.

Anf. 13 JONAS SJÖSTEDT (V):

Herr ordförande! Tack, statsministern, för föredragningen. Det finns flera goda delar i utkastet till rådsslutsatser. Det sägs en del bra saker men lite sent på många områden från EU:s sida.

När det gäller Egypten i punkt 5 förvånar det mig att man inte tar upp frågan om undantagstillståndet i Egypten och kräver att det hävs. Det är svårt att förena undantagstillstånd med en genuin demokratisk omvandlingsprocess. Jag undrar om Sverige är berett att på något sätt lyfta upp frågan om att uppmana Egypten att häva undantagstillståndet. Det vore väl dags.

När det gäller flyktingfrågorna vill jag instämma i det som har sagts från Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Jag tycker att det saknas ett rättighetsperspektiv i punkt 10. Det är kanske alltför mycket inflytande från Italien och andra länder i språkbruket. Det måste vara Sveriges roll att lyfta upp ett rättighetsperspektiv i flyktingfrågan.

När det gäller meddelandet från den höga representanten i kommissionen om ett partnerskap för demokrati och delat välstånd med södra Medelhavsområdet finns där delar som är mer bekymmersamma. Dit hör att man inte nämner folkrätt. Man nämner demokratiseringsprocessen men man nämner inte folkrätt. Sedan hamnar man på en slutsats att man ska fördjupa samarbetet med Marocko som ockuperar Västsahara, jämte att man ska samarbeta med Tunisien som just har genomgått en demokratiseringsprocess som ännu inte har skett i Marocko. Då ska man ha ett utökat handelssamarbete och samarbete inom tjänstesektorn. Fiskeavtalet nämns, som Sverige precis har röstat emot i ministerrådet av folkrättskäl.

Det vore förtjänstfullt om Sverige kunde göra en markering i folkrättsfrågan, att det är ett av villkoren, jämte genuint demokratiska val, för ett fördjupat samarbete med Europeiska unionen. Jag skulle gärna vilja höra om statsministern har synpunkter på detta.

Anf. 14 ROBERT HALEF (KD):

Herr ordförande! Tack, statsministern, för föredragningen.

Denna folkliga revolt för frihet och demokrati har vi inte sett någon motsvarighet till sedan kommunismens fall för ca 20 år sedan i Östeuropa. Kampen för frihet och demokrati i Nordafrika och Mellanöstern behöver vårt stöd. Stridigheterna som vi ser dagligen och våldet i Libyen har ökat den senaste veckan. Khadaffis styrkor uppges att med flyg och stridsvagnar beskjuta städer som hålls av oppositionen. Hur många som dödats och skadats vet ingen ännu. Informationen är knapphändig. Regimen gör allt för att stänga ned alla informationskanaler. Allt tyder på att tusentals människor har dödats och att våldet eskalerar.

USA vill att FN avgör frågan om att inrätta en flygförbudszon över Libyen. Enligt uppgifter håller Storbritannien och Frankrike på att förhandla fram ett utkast till FN-resolution om flygförbudszon. Frågan diskuteras, om jag inte har fel, i dag av Natoländernas försvarsministrar.

Flera arabstater stöder denna plan på flygförbudszon. Bland annat Saudiarabien och Bahrain har uppmanat FN:s säkerhetsråd att vidta nödvändiga åtgärder för att skydda civilbefolkningen. Det är också viktigt att få med Arabförbundet till att fördöma våldet och bli en mer aktiv partner framöver i strävan att få Libyens ledare Khadaffi att stoppa dödandet av civilbefolkningen och lämna ifrån sig makten.

Det är svårt för hjälporganisationer att komma in i Libyen. Det råder stor brist på mediciner, och den humanitära situationen är svår. Över 180 000 människor beräknas hittills ha flytt landet. Många är migrantarbetare som väntar på att evakueras. Tunisien och Egypten har fått ta emot en stor del av dessa människor, och i flyktingläger råder stor brist på tält, mat och vatten. Dåliga sanitära förhållanden gör att det finns en oro för att pandemier ska spridas. Denna humanitära kris måste hanteras.

Ordförande! Jag hade en hel del frågor till vår statsminister, men i hans anförande fick jag svar på de flesta av mina frågor. Det återstår bara en fråga när det gäller Arabförbundets roll i hur man kan stabilisera och öka säkerheten i regionen och hur man kan vara en del av den aktiva organisationen med att hjälpa flyktingar och öka säkerheten.

Min fråga till statsministern är: Kommer Sverige och EU att aktivt söka stöd från Arabförbundet för att få stopp på militärens övergrepp på civilbefolkningen i Libyen?

Anf. 15 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr ordförande! När det gäller undantagstillståndet har vi sagt i flera kommentarer, när det var mer situationen i Egypten som var uppmärksam, att det naturligen måste hävas. Det är ett land som har haft undantagstillståndsregler i kraft i 30 år. Vi har faktiskt också framfört det när vi har haft diskussioner kring deklarationen. Vi tror oss veta att också andra EU-länder möjligen kommer att göra det vid mötet. I så fall ser jag inga som helst hinder för att understödja det.

Mycket av det Jonas Sjöstedt beskriver är som vi vill föra dialogen, förankrad i folkrättsprinciper och viktiga värderingar i det som vi också indikerar och som återkommer, alltså dialogform i Neighbourhood Policy och också inom ramen för direktkontakt med Arabförbundet.

Jag sade i min inledning att vi gärna skulle förorda ett möte på utrikesministernivå med Arabförbundet. Nu ska man i Arabförbundet träffas redan i helgen. Det återgavs eventuella synpunkter från arabländer i synen på vad man ska göra militärt.

Återigen: Det är inte EU:s toppmöte. Men till slut kommer det att landa i vad som är militärt möjligt och vem som i så fall äger militära resurser för att möjliggöra detta. Det är som sagt en diskussion som förs och beslutas i andra forum än det jag är på väg att delta i.

Vi hoppas naturligtvis att detta ska komma på plats och att det blir en sorts öppning. Nu pratar vi mycket om den kortsiktiga hanteringen. Men vi hoppas naturligtvis att detta ska grundlägga en helt ny typ av relation och närhet. Om vi nu de facto får en transition över till demokrati i delar av arabvärlden öppnar det en historiskt ny möjlighet för kontakt och utbyte och fördjupad handel. Det är naturligtvis intressant om det kan bli ett fortsatt tryck på demokratisträvandena, som vi i alla fall antydningssvis ser också i andra länder än dem som nu har diskuterats.

Anf. 16 ORDFÖRANDEN:

Om jag ser rätt på klockan har vi nu tolv minuter kvar. Vi kan då ta fyra frågor, och sedan får vi se om det blir tid över.

Anf. 17 MARIE GRANLUND (S):

Herr ordförande! Jag får tacka för svaret från statsministern. Som jag sade tidigare tycker vi i stort sett att detta är en bra deklaration. Det vi är oroliga för är fortfarande punkt 10.

Jag tror inte att vi och regeringen har olika uppfattningar. Men vi vill verkligen understryka att det är viktigt att regeringen framför detta om att Genèvekonvention efterföljs och att asylrätten hävdas. Precis som statsministern sade har vi massflyktsdirektivet, som det finns en möjlighet att tillämpa om vi kommer därhän.

Det är möjligt att det finns en översättningsproblematik eller något annat, men för vår del vill vi verkligen framhålla att detta måste betonas.

Anf. 18 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (M):

Herr ordförande! Det bästa för Libyens befolkning vore så klart om den blev befriad från Khadaffi och hans styre. Khadaffi eller egentligen Libyen äger bland annat fastigheter i EU-länder. Jag har läst att det är särskilt i Österrike och Schweiz.

Hur ser statsministern och EU på det faktum att Khadaffi eller någon av hans familj kan tänkas ha för avsikt att uppehålla sig i ett EU-land?

Anf. 19 GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Ordförande! Jag vill understryka att jag instämmer i Marie Granlunds poäng rörande punkt 10 om migration.

Ett annat perspektiv som är viktigt att ha med sig är att även om vi inte tidigare har sett den här typen av samlade och effektiva revolter har vi i flera av de länder som berörs sett olika strävanden mot demokrati och andra händelser. Vi har i några länder till och med sett val som genomförts på ett mer eller mindre acceptabelt sätt och som har tillåtit flera olika partier och åsiktsriktningar att ställa upp.

Att de processerna inte har landat i en fullfjädrad demokrati har delvis sitt ursprung i att EU och andra aktörer inom världssamfundet inte alltid har varit beredda att samtala och samarbeta med dem som har blivit valda i dessa demokratiska val, till exempel i Algeriet och i ett senare skede Palestina.

Finns det nu anledning för regeringen att i slutsatserna lyfta fram frågan och skriva in en förpliktelse för EU att samarbeta med dem som kommer att väljas demokratiskt i länder som Egypten och Tunisien?

Anf. 20 ORDFÖRANDEN:

Då kan jag ställa den avslutande frågan i den här omgången. Det har under dagen kommit information om att Frankrike har beslutat att erkänna den provisoriska regeringen i Benghazi som den enda legitima företrädaren för Libyens folk.

Är detta en trend inom EU? Är det flera länder som är inne på dessa tankar? Hur ser statsministern på detta? Är det en god idé även för Sverige? Det är naturligtvis den enklaste följdfrågan. Mer seriöst handlar det

Anf. 21 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr ordförande! Först vill jag understryka – det sade också Marie Granlund – att vi har en samsyn kring detta. Vid det här mötet som vid andra är en svensk utgångspunkt väldigt ofta just detta att respektera internationella konventioner och asylrätt och att snarare förespråka bättre grund för laglig migration än diskussioner om ord, som vi nu har diskuterat hur de översätts. Det finns all anledning att påpeka också i detta fall.

Det var ett av skälen till att jag tyckte att det var en stor svensk framgång att vi kunde få vår svenska kommissionärsportfölj på detta område. Det är inte okänt för övriga Europa, kan jag säga, med vilka utgångspunkter Sverige ser på detta och inte heller hur Cecilia Malmström ser på dessa frågor. Det var i den delen en framgång för Sverige. Det ska naturligtvis också påpekas i det här fallet.

Trots de meningsskiljaktigheter som finns kom den balans som uttrycktes i Stockholmsprogrammet, som mycket handlade om dessa frågor, enligt min uppfattning att väldigt mycket likna vårt sätt att resonera och våra värderingar, som har kommit till uttryck här, vilket jag tycker är mycket glädjande, för det finns faktiskt genuina meningsskiljaktigheter inom EU kring detta.

Det avser jag att framföra, om jag får tillfälle, under den lunch som det handlar om.

I FN:s resolution 1970 ingår att vi fryser Khadaffifamiljens tillgångar och inför ett reseförbud för Khadaffi och hans familj. Det är en personkrets som är definierad. Det innebär att närhelst vi kan få tag på detta är han förhindrad att resa in i EU och att hans tillgångar ska frysas. Det är rimligen svaret.

Nu har Khadaffi i libyska medier på sitt oefterhärmliga sätt beskrivit att han för egen del inte har några planer på att lämna landet. Men det är ändå ett svar på frågan.

Jag försökte göra en beskrivning i mitt inledningsanförande. EU:s sätt att beskriva transitionen mot demokrati är att försöka jobba med individuellt uppbyggd strategi mot vart och ett av länderna, där vi ska ge tydliga morötter för att driva på mot en utveckling mot mer demokrati.

Jag tror att vi mycket kommer att få en diskussion om övergången och gränslandet mellan diktatur och den perfekta demokratin och att det kommer att visa sig vara steg på vägen. Det var därför jag till exempel nämnde partibildningar. Vem tycker olika saker i Egypten, och hur kommer det till uttryck i ett land som inte har vår typ av partiväsande och den typen av traditioner? Och för att säga det ännu mer uppenbara: Hur ska det se ut i Libyen?

Därför tror jag att en riktig inställning är att vi nog vet vilket styrelseskick som är bäst men att vi förstår att de börjar i en annan ända. Det finns en uppenbar folklig efterfrågan på en övergång mot mer av det sätt som vår demokrati fungerar på. Vi ska vara ett stöd och se till att morötterna är tydliga och att man får mer stöd ju mer i demokratisk riktning man rör sig.

Jag kan inte uttrycka det på något bättre sätt. Jag tror att vi ska vara tydliga med att det inte är en enkel övergång, och jag tror inte heller att den är snabb. Vi kommer säkert att få anledning att återkomma till det.

Jag hörde att utrikesministrarna diskuterar hur man ska uttolka vad Frankrike egentligen har sagt. Från vår utgångspunkt är vi tydliga och anser att folkrätten innebär att vi erkänner stater – inte regeringar och inte delar av regeringar. Vi erkänner stater. Därmed har vi inte för avsikt att ge oss in i den typen av resonemang.

Jag tror att en fransk företrädare möjligen skulle säga att man inte ska övertolka vad de har sagt. Men jag låter fransmännen tala för sig i det fallet. Den svenska positionen är som sagt att vi enligt folkrätten bara erkänner stater och inget annat.

Anf. 22 ORDFÖRANDEN:

Då ber jag att få sammanfatta överläggningen på så sätt att det finns stöd för regeringens position i de frågor som har tagits upp i överläggningen.

Finns det några övriga frågor? Nej. Då avslutar jag sammanträdet.

1 § Europeiska rådet.....	1
Anf. 1 ORDFÖRANDEN.....	1
Anf. 2 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	1
Anf. 3 ORDFÖRANDEN.....	4
Anf. 4 MARIE GRANLUND (S).....	4
Anf. 5 HANS ROTHENBERG (M)	5
Anf. 6 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	5
Anf. 7 GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	7
Anf. 8 ORDFÖRANDEN.....	8
Anf. 9 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	9
Anf. 10 FREDRICK FEDERLEY (C).....	10
Anf. 11 MARGARETA SANDSTEDT (SD).....	10
Anf. 12 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	11
Anf. 13 JONAS SJÖSTEDT (V)	12
Anf. 14 ROBERT HALEF (KD)	12
Anf. 15 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	13
Anf. 16 ORDFÖRANDEN.....	14
Anf. 17 MARIE GRANLUND (S).....	14
Anf. 18 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (M)	14
Anf. 19 GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	14
Anf. 20 ORDFÖRANDEN.....	14
Anf. 21 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	15
Anf. 22 ORDFÖRANDEN.....	16